

v obou nařízeních předešlých, předpokládá, že adept v čase vydání nařízení již kandidátem advokacie, t. j. v seznamu zapsán je. Ale nařízení chtělo výhodu poskytnouti i tomu, kdo sice v čase vydání nařízení ještě zapsán nebyl, a rozšířilo ji tedy i na ty, kdož se do jednoho měsíce zapsati dají. A to měl tedy každý, i odvolatel, včas učiniti. Kdo se zanášeli úmyslem oddati se povolání jinému a v době té se zapsati nedali, nemohou to již dohoniti. Důvod je, že takoví, kteří se věnovali jiné životní dráze, jednak na to nereflektovali a jednak vyšli z praxe, a tedy ji mají zase dohoniti, t. j. musí nyní vykázati plnou praxi, v níž se jim vojenská léta neslevují a tedy nezapočítávají. Konečně odkazuje se na § 2 nařízení čis. 176/20, jenž výslovně zrušil nabyté právo na započtení a vyňal z toho jen ty, kdo již na základě této bývalé výhody do seznamu advokátů (ne kandidátů advokacie) zapsáni byli. Není tedy třeba již ani rozbírat, zda odvolatel měl před posledním nařízením právo nabyté, a jen se jemu samému, aniž by se to probíralo a dokazovalo, dává na úvahu, možno-li o právu nabytém u něho mluvit, když konal vojenskou službu od 21. června 1915 do 28. října 1918 a v seznamu kandidátů advokacie byl zapsán od 1. dubna 1919 do 1. března 1921 a když se tento stav podřaduje pod předpis článku 1 (1) nařízení čis. 651/19 pokud se týče §u 1 odst. (1) nařízení čis. 176/20, o což se posud nepokusil. Ovšem že nedopadá naň ani § 1 čis. 1 nynějšího nařízení, takže také již proto není s nárokem svým v právu.

Čis. 5396.

Právní povaha vkladní knížky společenstva s r. o. Pokud nelze vkladní knížku vzhledem ku stanovám společenstva pokládati za papír svědčící majiteli a to ani za nedokonalý cenný papír svědčící majiteli, nýbrž za pouhý papír legitimační.

Jde-li o pouhý papír legitimační, nestačí ku postupu pohledávky z něho smlouva, nýbrž vyžaduje se předání papíru.

Postoupený dlužník nemůže odporovati platnosti postupní smlouvy, leč že byl postup vyloučen smlouvou mezi ním a původním věřitelem.

Postoupený dlužník může i proti postupníku uplatniti námitku započtení, vznikla-li mu vzájemná pohledávka proti postupiteli do oznámení o postupu.

(Rozh. ze dne 27. října 1925, Rv I 993/25.)

Proti žalobě Antonína H-a, domáhajícího se na žalovaném úvěrním družstvu zaplacení 57.491 Kč 85 h proti předložení a vydání vkladní knížky čis. 1324, znějící na jméno Dr. W., namítlo žalované družstvo mimo jiné též pohledávku 10.000 švýc. franků proti Dru W-ovi. Procesní soud první stolice uznal podle žaloby a neuznal vzájemné pohledávky po právu. Odvolací soud napadený rozsudek potvrdil.

Nejvyšší soud zrušil rozsudky obou nižších soudů a vrátil věc prvému soudu, by o ní dále jednal a ji znovu rozhodl.

D ů v o d y:

Nesprávné právní posouzení věci shledává dovolání v tom, že oba nižší soudy pokládají knížku, o kterou v tomto sporu jde, za papír majiteli svědčící a že následkem toho nehledí k námitkám žalovaného Úvěrního ústavu, prýšticím z jeho poměru ke vkladateli a původnímu vlastníku knížky, Dru W-ovi. Dovolání je v právu. Jest nesporno, že dne 4. ledna 1922 přepsán byl kontokorentní dobropis advokáta Dra W-a u žalovaného Úvěrního ústavu v tehdejší částce 50.272 Kč na knížku čís. 1324 téhož ústavu, že knížka jest označena jako »Výtah z knihy vložených kapitálů«, že zní na jméno Dra T. W-a a na požadavek ke dni 3. ledna 1924 ve výši 57.491 Kč 85 h, jehož výplaty se žalobce v tomto sporu domáhá. Podle dosavadních skutkových zjištění nižších soudů zemřel Dr. W. dne 20. listopadu 1922, ale odevzdal před tím koncem října nebo počátkem listopadu 1922 onu knížku žalobci na úhradu svého dluhu z hotové zápůjčky 52.000 Kč. Zjištění toto učinily nižší soudy přes námitku žalovaného a nabídnuté důkazy, že ještě po smrti Dra W-a vybral jeho sollicitátor K. za advokátní kancelář na knížku dvakrát po 3000 Kč, že tedy knížka nemohla býti před smrtí Dra W-a žalobci odevzdána, a dále, že dopisem ze dne 9. října 1923 žádal Josef J. — tedy jiná osoba, než žalobce, — za výplatu vkladu, tvrdě, že vklad i knížka, kterou v ruce měl, jsou jeho vlastnictvím. Zjištěním nižších soudů jest dovolací soud vázán, protože žalovaný ústav neuplatňuje již v onom směru vady řízení, jak to učinil ještě v odvolání. Podle obsahu spisů žalobce ani netvrdil, že mu knížka byla Drem W-em odevzdána na místě placení, nýbrž tvrdil na třech místech a tvrzení to až do konce sporu nezměnil, že knížku tu koupil, ale přes to jest zjištění nižších soudů, učiněné podle výpovědi svědků Václava H-a a Josefy H-ové, položiti za základ rozhodnutí tohoto sporu, protože žalovaný ústav v té příčině žádného dovolacího důvodu neuplatňuje, a o zmatečnost nejde. Nižší soudy pokládají onu knížku za papír majiteli svědčící, neb aspoň za papír, který plní tutéž funkci, jako papír, majiteli svědčící, a kladou ji na roveň knížkám spořitelním. Při tom první soud odvolává se na zákony ze dne 14. dubna 1920, čís. 302 a ze dne 10. října 1924, čís. 239 sb. z. a n. a na § 16 stanov, druhý soud na stanovy a skutečnou funkci knížky, jako prý papíru majiteli svědčícího. Oba soudy pokládají za nerozhodné, v jakém právním poměru žalovaný ústav s Drem W-em byl, jaké úmluvy s ním měl a zda mu přísluší nějaká vzájemná pohledávka proti Dru W-ovi, kladouce hlavní váhu na to, že žalobce nabyl knížky bezelstně, že nejde o postup pohledávky a že nelze tedy činiti žalobci námitky z osoby Dra W-a. Podle toho možno stanovisko nižších soudů vymeziti v ten rozum, že odevzdáním vkladní knížky, z níž obmezení disposičního práva s vkladem není zjevno, přeneseno bylo na žalobce právo z knížky, jako papíru majiteli svědčícího, podle celého jejího obsahu, že není tu nástupnictví v obligační právo předchůdcovo a že tedy dlužník nemůže použití proti nabyvateli knížky těch námitek, které by mu byly příslušely z osoby jeho spolusmluvníka. Stanovisko toto bylo by správně, kdyby šlo skutečně o papír, majiteli svědčící. Tomu však tak není, nižší soudy neposoudily právní povahu knížky správně a jsou tudíž i ostatní jejich právní závěry mylné. Předem nutno si ujasniti, že §u 10 zákona

ze dne 14. října 1920, čís. 302 sb. z. a n., který stanoví, že knížky (vkladní listy), jež vydávají spořitelny na vklady, mají povahu papíru majiteli svědčících, nelze jen tak bez dalšího použití na společenstvo s ručením obmezeným, o jaké tu jde, proto že pro spořitelny vydány jsou zvláštní předpisy a protože spořitelny podléhají dozoru státnímu v míře daleko větší, než společenstva. Dále nutno předeslati, že nelze tu použiti ani Šu 1 zákona ze dne 10. října 1924, čís. 239 sb. z. a n., který vkladní knížky, vkladní listy a vůbec stvrzenky o zúročitelných peněžních vkladech, vydané od společenstev, klade co do právní povahy na roveň podobným papírům spořitel, protože jednak děj, jenž jest podkladem tohoto sporu, odehrál se r. 1922, tedy dávno před vydáním onoho zákona, jednak tento zákon dosud působnosti nenabyl a nabude účinnosti teprve 7. listopadu 1925. Jest tedy nutno posuzovati právní povahu sporné knížky jednak podle předpisů dosud platných, jednak podle jednotlivostí případu, zejména podle stanov. Co do předpisů přichází v úvahu výnos ministerstva vnitra ze dne 7. listopadu 1896, čís. 36062 (otištěný při Šu 1 zákona ze dne 9. dubna 1873, čís. 70 ř. zák. sb. Manz), podle kterého mohou společenstva i od nečlenů přijímati peněžní vklady a vydávati na ně potvrzenky, které však co do formy a znění nesmějí zakládati domněnku, že jde o spořitelní vkladní knížku, a které podle své právní povahy jsou jen dlužním úpisem na zapůjčený peněz. Co do jednotlivostí případu jsou důležitý tyto okolnosti: 1. že knížka označena jest jako »Výtah z knihy vložených kapitálů«, čímž již na venek se zřejmě označuje, že není representantem dotyčné pohledávky, nýbrž že vztahuje se jen na určitou peněžní zápůjčku společenstvu poskytnutou a že jest jen potvrzenkou na vložený peněz; 2. že knížka zní na pravé jméno a bydliště vkladatele Dra W-a a nikoli na nějaké jméno libovolné nebo smyšlené nebo na jiné označení, při kterém by osoba vkladatelova ustupovala do pozadí; 3. že § 16 stanov praví: v odstavci 1., že Úvěrní ústav přijímá úsporné vklady od každého, tedy také od nečlena ke zúrokování, v odstavci 2., že ručí při takových vkladech celým svým jměním za přesné splnění všech vůči vkladatelům převzatých závazků, v odstavci 3., že vklady vyplatí se tomu, kdo knížku předloží, že však jest Úvěrní ústav oprávněn, ale není povinen, zkoumati oprávnění (legitimaci) toho, kdo knížku předložil. Toto ustanovení pojaló jest také ve výtahu do vkladní knížky v tom znění, že vklady vyplatí se doručiteli knížky, že však ústav není povinen zkoumati oprávnění (legitimaci) toho, kdo knížku předložil. Zejména toto ustanovení stanov, které jest součástí smlouvy mezi peněžním ústavem a vkladatelem, jest pro posouzení právní povahy knížky velice důležitý a neprávem nižší soudy právě tomuto ustanovení nevěnovaly pozornosti. Vždyť i žalobce v dovolací odpovědi klade důraz na to, že jde o oboustranné právní jednání, že takovou smlouvu nelze jednostranně změnit a že prý ustanovení stanov o výplatě vkladu každému majiteli knížky jest podstatnou součástí smlouvy. Tomu jest zajisté tak, ale pak nutno posuzovati ustanovení celé, nikoli jen jeho část. Podle právě uvedeného smluvního ustanovení jest Úvěrní ústav oprávněn, ale není povinen, zkoumati legitimaci toho, kdo, předkládá knížku, žádá výplatu. Ústav vyhrazuje si tedy právo zkoumati, jakým způsobem doručitel knížky jí nabyt a zda jest podle práva oprávněn vybrati vklad na místě vkladatele. Ústav však naopak chrání se také pro případ, že by

doručitel knížky nebyl právně legitimován vklad vybrati, další výhradou, že není povinen, zkoumati legitimace a že přece výplatou vkladu bude sprostěn závazku na zpětné vyplacení vkladu vkladateli. Netřeba tu v celé šíři rozvinovati obtížnou otázku cenných papírů vůbec a cenných papírů majiteli svědčících zvlášť (jsou také legitimační papíry majiteli svědčící), neboť pro souzený případ stačí, že jsou tu okolnosti, které právní povahu cenného papíru majiteli svědčícího při sporné knížce vylučují. Ze všech pod čís. 1—3 uvedených okolností jde nade vši pochybnost na jevo, že sporná knížka není papírem majiteli svědčícím a to ani t. zv. dokonalým cenným a majiteli svědčícím papírem, který by pohledávku reprezentoval, na kterém by aktivní i pasivní stránka obligace lpěla, podle jeho obsahu vznikala, přenášela se a zanikala; ani t. zv. nedokonalým cenným papírem majiteli svědčícím, při kterém by ne sice existence, ale výkon pohledávky lpěl na papíru tou měrou, že by každý majitel papíru byl oprávněn od úvěrního ústavu zaplacení žádati, a že by úvěrní ústav byl povinen doručiteli knížky vklad vyplatiti. Naopak jest z uvedených okolností zřejmo, že sporná knížka jest jen prostým papírem legitimačním, kterým se doručitel vůči peněžnímu ústavu jako věřitel legitimuje, kteroužto legitimační ústav za dostatečnou uznati může, ale podle stanov také nemusí. Takové legitimační papíry slouží pohodlí a ulehčení styků pro obě strany: pro věřitele tím, že mu netřeba teprve svou osobní totožnost vykazovati, nebo postupní listinu nebo plnou moc předkládati; pro dlužníka tím, že může s právním účinkem platiti tomu, kdo knížku předloží, aniž by se vydával nebezpečství, že bude nucen plniti ještě jednou (srv. také Krainz II. str. 221, 229—231). Z toho důvodu nelze ve prospěch žalobce zhodnotiti ani okolnost, že žalovaný ústav po smrti Dra W-a dvakráte vyplatil doručiteli na knížku po 3000 Kč, neboť v těchto případech neuznal právě ústav za nutno použití svého práva, by zkoumal legitimaci doručitelovu. V dovolacích podáních zmiňují se obě strany o tom, že knížka byla vázána heslem, o němž tvrdí žalobce, že je zná. Nižší soudy v tomto směru nic nezjistily, naopak první soud praví, že z knížky není viděti, že by byla vázána heslem nebo jinou klausulí. To asi skutečnosti neodpovídá, neboť na první i druhé straně prvního listu knížky jest písmeno »L« v barevném kruhu, což patrně má znamenati »Losungswort«, ale to nic nemění na právní povaze sporné knížky jako papíru legitimačního, naopak tuto vlastnost jen dotvrzuje, neboť v takovém případě musí se ten, kdo chce vklad vybrati, dvojnásobně legitimovati: jednak předložením knížky, jednak znalostí hesla, aniž by přes to ústav byl nucen bez dalšího zkoumání legitimace vklad mu vyplatiti. Jde-li o papír legitimační, tedy o papír, který slouží jen k důkazu obligační pohledávky, která existuje samostatně mimo listinu, platí o převodu takové pohledávky vše to, co platí o převodu jiných obligačních pohledávek jen s tou odchylkou, že ku převodu nestačí prostě smlouva, nýbrž že jest třeba k její hotovosti odevzdání, které se děje předáním papíru, ne snad proto, že by papír pohledávku reprezentoval, nýbrž proto, že »její uplatnění jest vázáno na držbu papíru o pohledávce zřízeného« jak již § 427 obč. zák. na mysli má a jak §§ 304—305 ex. ř. výslovně praví (srv. také Krainz II. str. 241). Šlo tedy v tomto případě v pravdě o postup pohledávky Dra W-a proti žalovanému úvěrnímu ústavu na žalobce po rozumu §u 1392 a dalších obč. zák. a to podle zji-

štění nižších soudů na místě placení (§ 1414 obč. zák.). Právním důvodem této majetkové změny byla tedy cessio in solutum. Z toho již také vyplývá, že opodstatněn jest i druhý dovolací důvod neúplnosti řízení podle Šu 503 čís. 2 c. ř. s. a to ve dvojím směru, jak to dovolání uplatňuje: a) Postoupený dlužník zpravidla nemůže odporovati platnosti postupní smlouvy a musí se po pravidle spokojiti důkazem, že postup se skutečně stal. Ale výjimečně může odporovati platnosti postupu, zejména tehdy, byl-li postup smlouvou mezi ním a původním věřitelem vyloučen (t. zv. zákaz postupu, srv. Krainz II. str. 236, 239, 247). Takový protismluvný postup nemusí si dáti postoupený dlužník líbiti. V tomto směru tvrdil a tvrdí žalovaný úvěrní ústav, že byl s Drem W-em v obchodním kontokorentním spojení, že Dr. W. nebyl členem společenstva, že tedy jeho závazky vůči společenstvu musily býti úplně kryty a že s ním za tím účelem hned při počátku obchodního spojení a pak při každém jednotlivém jeho příkazu bylo výslovně ujednáno, že všechny jeho požadavky u společenstva a také jeho požadavek ze sporné knížky čís. 1324 slouží za krytí a zástavu pro nároky společenstva vůči němu, jak to odpovídá také všeobecným podmínkám pro obchodní styk žalovaného společenstva a že tedy Dr. W. ani nesměl svým vkladem volně nakládati. Kdyby tomu tak bylo, nebyl by postup platným a byl by již tím odňat žalobě podklad. Nižší soudy však v tomto směru skutkových zjištění neučinily, takže jest řízení kusým. b) Žalovaný ústav namítal ještě dále, že počátkem října 1922 z příkazu Dra W-a prodal předem (t. zv. »Vorlagegeschäft«) 10.000 švýcarských franků, které mu Dr. W. teprve dodatečně měl dodati, a že Dra W-a dne 5. října 1922 touto švýcarskou frankovou pohledávkou zatížil a tuto pohledávku k odpočtení uplatňuje. Kdyby tomu tak bylo a kdyby tu byly podmínky započtení podle Šu 1438 a d. obč. zák., mohl by postoupený dlužník vzájemnou pohledávku uplatniti i proti postupníku (§§ 1396 a 1442 obč. zák.) a byly by uplatněným započtením vzájemné pohledávky až do výše nižší pohledávky ex tunc, t. j. kdy se střetly, zrušeny (§ 1438 obč. zák.). Také v tomto směru neobsahují rozsudky nižších soudů žádných zjištění, protože tyto v důsledku svého právního názoru pokládaly uvedené okolnosti za nerozhodné. Naproti tomu jest lhostejno tvrzení žalobcovo, že prý Dr. W. v čase vzniku knížky čís. 1324 ještě žádného dluhu u žalovaného ústavu neměl, že prý žalobce v čase nabytí knížky o nějakém závazku Dra W-a vůči žalovanému ústavu nevěděl a že v knížce nějaké omezení ve příčině výplaty vkladu není poznamenáno. Vše to mělo by význam jen tehdy, kdyby knížka byla papírem, majiteli svědčícím, jakým není. Žalovaný ústav tvrdí, že mu vzájemná pohledávka vznikla již za života Dra W-a a před postupem a jest proto tvrzení dovolací odpovědi, že prý žalovaný to netvrdil, v rozporu se spisy. Stačilo by, kdyby vzájemná pohledávka byla postoupenému dlužníku vznikla až do oznámení o postupu (Krainz II. str. 247). Ježto podstatné okolnosti pro rozhodnutí sporu zjištěny nebyly a kusost řáto zasahuje až do první stolice, a bude zřejmě třeba dalšího jednání v první stolici, bylo postupovati podle §§ 510 a 511 c. ř. s.